

Kentsel Mekânlarda Yaşanan Morfolojik Değişimde Denetim Mekanizmalarının Rolü

Elif BÜLÜÇ¹, Bilgehan YILMAZ ÇAKMAK²

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi,

²Konya Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi
bulucelif@gmail.com, cakmakbilgehan@gmail.com

Özet: İnsanoğlunun yaşadığı fiziksel çevre, döneminin teknolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel değerlerinin bir yansıması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kenti oluşturan mimari mekânlar, ekonomik, kültürel ve politik faktörlerin etkisiyle biçimlenirken, aslında o kente ait kimliğin biçimlendiği görülmektedir. Kentlerde yaşanan morfolojik değişimlere sosyo-kültürel, ekonomik, teknolojik ve politik birçok faktör etki ederken; göç, kentleşme, küreselleşme, eskime, yeni yapılaşma, denetim mekanizmalarının aldığı kararlar gibi birçok neden de yaşanan değişimde etkili olmaktadır. Değişimin kaçınılmaz olduğu günümüzde, kentsel mekânlarda parsel bazında yaşanan morfolojik değişim, süreç içerisinde kentsel mekânın tümüne etki ederek, oraya ait kimliğin değişmesinde etkili olmaktadır. Yaşanan bu kimlik değişiminin kentsel mekâna olumlu ya da olumsuz etkisinde ise, denetim mekanizmalarının tutumu ve aldığı kararlar ciddi bir öneme sahiptir. Bu çalışma ile denetim mekanizmaları tarafından tek yapı ölçeğinde alınan kararların, süreç içerisinde yapının bulunduğu kentsel mekânlara ait kimliği ne yönde değiştirdiği, karar alma sürecinde kentin morfolojik özelliklerinin ne derece dikkate alındığı irdelenmek istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: kentsel değişim, kentsel kimlik, morfolojik değişim, denetim mekanizmaları, mekânsal dizim yöntemi

Giriş

Kentler farklı dönemlere ait kültürlerin, teknolojik olanakların, estetik anlayışlarının ve akımların etkisiyle şekillenerek sürekliliklerini devam ettiren mimarlık ürünleridir. Kenti oluşturan mimari mekânlar, ekonomik, teknolojik, sosyo-kültürel, politik vb. faktörlerin etkisiyle biçimlenirken, süreç içerisinde farklı birçok neden dolayısıyla değişime uğramaktadırlar. Kentsel mekândaki değişimler genellikle parça parça gerçekleşmektedir ve tek parselde binaların (yıkılıp) yapılması, yapı adalarının biçimlerinin, yapı yüksekliklerinin ve yapılaşma düzeninin değişimi ile kendini göstermektedir (Ünlü, 2006, 179). Göç, kentleşme, küreselleşme, eskime, yeni yapılaşma, denetim mekanizmalarının aldığı kararlar gibi birçok neden yaşanan değişimin sebepleri arasındadır. Küçük ölçekli kentsel mekânlarda yaşanan değişimlerin, süreç içerisinde kentlerin değişmesine sebep oldukları yadsınamaz bir gerçekliktir. Kentsel mekânların düzenlenmesinde önemli bir etkiye sahip olan denetim mekanizmalarının küçük ya da büyük ölçekli aldıkları birçok karar, öncelikle karar alınan kentsel mekânın, süreç içerisinde de kentlerin değişimini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu noktada, kentsel mekânlarda yaşanan değişimde, denetim mekanizmaları tarafından alınan kararların irdelenmesi, yaşanan değişimin niteliğinin tespitinde önemli olacaktır.

Amaç ve Yöntem

Çalışmanın amacı, kentsel mekânlarda yaşanan morfolojik değişimde, denetim mekanizmalarının aldığı kararların, kentsel mekâna ait kimliğe olumlu/olumsuz etkilerini incelemektir. Çalışma kapsamında incelenmek üzere Konya kent merkezinde inşa edilen yeni Numune Hastanesi seçilmiştir. Çalışmada, hastanenin inşası öncesinde ve sonrasında çalışma alanına ait morfolojik özellikler karşılaştırılmış ve yaşanan değişimlerde denetim mekanizmaları tarafından alınan kararların etkisi irdelenmiştir. Değişimin karşılaştırılmasında, morfolojik analiz yöntemlerinden olan mekânsal dizim yöntemi kullanılarak, hastane yapısının parsel ölçeğinde değişimiyle çevreye olan etkileri incelenmiştir. Denetim mekanizmaları tarafından tek yapı ölçeğinde alınan kararların, süreç içerisinde yapının bulunduğu kentsel mekânlara ait kimliği ne yönde değiştirdiği, karar alma sürecinde kentin morfolojik özelliklerinin ne derece dikkate alındığı irdelenmek istenmiştir. Bu çalışma ile kentsel mekânlarda yaşanan değişimde, yerel yönetimler tarafından tek bina ölçeğinde alınan kararların kente etkisinin önemini göstermek ve daha üst ölçekli kentsel kararlarda, çok daha özenli olunmasının gerekliliğini vurgulamak hedeflenmiştir.

Kavramsal Altyapı

Kentsel doku zaman içinde değişen koşullara göre yenilenen dinamik bir yapıya sahiptir. Her yerleşmenin bu değişim süreciyle oluşan kendine özgü morfolojisinin ve doku karakterinin olması, dokunun biçimsel özelliklerinden bağımsız olan birtakım ilkelerin ve sistemin, işleyiş ve düzende etkili olduğunu göstermektedir.

Günümüzde kentlerin değişim ve dönüşüm biçimlerinin öngörülerin dışında farklı dinamiklerin etkisiyle geliştiği görülmektedir. Küresel sermayenin akışı, teknolojik atılımlar, küresel ve ekolojik tehditler, inşaat ve rant ekonomisine dayalı ekonomik büyüme, mevcut dokunun izlerini silmeye, hatta varlığını da ortadan kaldıracak yeni müdahalelerin oluşmasına ortam hazırlamaktadır. “Dönüşüm” adı altında gerçekleştirilen uygulamalar, tekil mimari projelerle ve müdahalelerle gündeme gelmiş, fakat bu farklılaşma sürecinin nasıl tanımlanması gerektiği yeterince oturmamıştır. Kentsel morfoloji araştırmalarının içeriğinin ve yaklaşımının, bu kapsamda yeniden tartışılarak, bütünleştirici bir platform üzerinden geliştirilmesi mümkündür. Fiziksel ve sosyokültürel özellikleri ile farklılık gösteren bir çok kentte yapılan uygulama çalışmaları; sürdürülebilir kentsel gelişmenin, ekolojik, ekonomik ve sosyal bileşenleri ile bir bütün olarak ele alındığında başarılı sonuçların elde edilebileceğini göstermiştir.

Kentsel Değişim / Dönüşüm ve Etkileri

Kentteki toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimler, yapıyı çevrenin sürekli kendini yenilemesini zorunlu kılmaktadır. Bunu gerçekleştirecek olan yerel yönetimlere düşen; çalışmaları çağdaş, demokratik, katılımcı bir platformda geliştirmesi ve hızla gelişirken, kentin özgün kimliğinin devamlılığının ve bir “sürdürülebilir kent modeli” yaratımının sağlanmasıdır (Kaypak Ş. 2010, 85).

Kentten beklenen gelişmelere kentin cevap vermesi noktasında, çevredeki kullanıcıların talep ve isteklerinin belirlemesi ve katılımcı bir anlayışla kentsel sorunlara birlikte çözüm üretilmesi kentsel yönetim politikalarında önemli bir hedeftir. Çünkü kent yaşayan, etkilere tepki veren ve gelişime açık bir organizmadır.

Kent sadece fiziksel bir mekân değildir; içinde yaşayan insanlar ve sosyal nitelikleri göz ardı edilerek, sadece ekonomik fırsatlar ve mekân değeri dışında olanakları bulunmayan yerlermiş gibi geliştirilmeye çalışılmamalıdır. Kentlerin değişimlerinin arkasında yatan en önemli etkenlerden birisi de, kentlerin işlevlerinde ve denetim biçimlerindeki değişimler ve buna bağlı olarak oluşan toplumsal tabakalaşmadır. Yeniden şekillendirme yaparken; oluşan değerın pazarlanması yoluyla belirli kesimlere kaynak yaratmak yerine, kent bütünlüğü içinde ele almak etik bir sorumluluk anlayışı içinde bakmayı gerektirir (Kaypak Ş. 2010, 85).

Sosyal, kültürel ve ekonomik olanın çok boyutlu ilişkisi sonucu iç ve dış dinamiklerin etkileşimidir dönüşüm (Neccar A.H., 2009:1). Kentsel yenileme (urban renewal); farklı nedenlerden ötürü zaman içinde eskimiş, köhnemiş, yıpranmış veya terkedilmiş, vazgeçilmiş kentsel dokunun, günün sosyo ekonomik ve fiziksel koşulları göz önünde tutularak değiştirilmesi, dönüştürülmesi, ıslah edilmesi ve yeniden canlandırılarak kente kazandırılması olarak ifade edilebilir (Keleş R, 1996:296). Kentsel mekânda zaman içinde gözlenen değişim ve dönüşümler, kentsel yaşam kalitesini artırmaya yönelik olmalı ve bu doğrultuda yapılmalıdır. Kentsel mekânın, toplumsal yarar ve kullanım değeri ilkesi etrafında üretilmesi-paylaşılması ve doğal-kültürel varlıkların koruma-kullanma dengesi içerisinde yaşatılması ve bunların yasalara uygun yapılması gerekir.

Politik kararlar ve yapılan çalışmalarla kentte fonksiyon gruplarının yeri değişebilmekte, bölge bazında izlenen politikalarla kullanıcıların yer değiştirmesi söz konusu olabilmektedir. İzlenen politikanın, bölge fonksiyonlarının ve ekonomik dağılımlarının saptanmasında önemli bir yeri vardır. Bu nedenle, politik kararların kent dokusunda bir değişime neden olabileceği ve kenti belirli bir yöne doğru çekebileceğini söylemek mümkündür.

Yerel yönetimler kente ilişkin kararlarını planlama denetim mekanizmalarıyla uygulamaya koymaktadırlar. Belediyeler tarafından çıkarılan imar kararları ve planları ile denetim araçları olarak hem niteliksel hem de niceliksel bakış açılarıyla kentlerin geleceğinde karar verici rol oynamaktadır. İmar planları ile yapılan değişiklikler arazi kullanımında yerleşim örüntüsünde, yol kademelenmesinde yapılan tüm kente yönelik değişiklikler olabileceği gibi, parsel bazında bina yüksekliğinde, parsel boyutlarında, çekme mesafelerinde, yoğunluk ve yapı düzeninde yapılan değişikliklerde olabilmektedir. Kentin tümü ya da bir bölümünü etkileyen değişiklikler; geniş bir alanı kapsadıkları için, bu tür değişiklikleri somut olarak gözlemek mümkün olmayabilmekte ve etkilerinin hissedilmesi uzun zaman alabilmektedir. Parsel bazında yapılan değişiklikler kentin tümünü etkileyen değişikliklere göre daha somut olarak gözlenebilmektedir. Özellikle parsel bazında verilen kararlar (TAKS, KAKS, çekme mesafeleri) veya emsal uygulamaları parsel bazında denetim planlarını oluşturmaktadır. Plan değişiklikleri ile gerçekleşen kentsel yapı çevredekı yeni oluşumların niceliksel birikimi, kentlerin karakterlerinin de niteliksel olarak değişmesine neden olmaktadır (Köseoğlu 2009, 28).

Morfolojik Değişim

Kentsel mekânın biçimlenmesi sürecinde, kentsel yapı çevrede morfolojik, işlevsel, görsel veya bağlamsal özellikler değişim göstermektedir. Bu değişimlerin bazıları geniş bir alanı kapsamakta ve gözlenmesi mümkün olmayabilmektedir. Oysa özellikle tek parsel ya da yapı adası ölçeğinde gerçekleşen değişimleri somut olarak gözlemek olasıdır. Kentsel mekândaki bu tür değişimler genellikle parça parça gerçekleşmektedir ve tek parselde binaların (yıkılıp) yapılması, yapı adalarının biçimlerinin, yapı yüksekliklerini ve yapılaşma

düzeninin değişimi ile kendini göstermektedir. Diğer bir anlatımla, kentsel mekânda doğrudan gözlenebilen değişimler morfolojik özelliklerdeki (yapı yüksekliği, yapılaşma düzeni, parsel boyutları, yapı adası biçimi vb.) değişiklikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel morfolojinin ilgi alanı da temelde parsellerde, yapı adalarında, yapılarda ve sokak örüntüsünde gerçekleşen ve gözlenebilir olan fiziksel biçimlenmedir (Ünlü T. 2006, 179).

Kentsel planlama, planlama denetim mekanizmaları ve çeşitli aktörlerin (meslek adamları; yerel/merkezi yönetimler; müteahhitler; mülk sahipleri; bölgede yaşayanlar) katılımı ile çeşitli süreçler (plan yapım, plan onama, plan uygulama, bina yapım süreçleri) sonucunda kentsel yapılı çevrenin biçimlendirilmesi etkinliği olarak tarif edilmektedir (Moudon, A. V., 1997). Bu süreç içinde kentsel planlama, bir yandan aktörlerin eylemlerini kısıtlayıcı bir etken olarak ortaya çıkarken, diğer yandan farklı eylemlerin bir alanda buluşmasını sağlamakta, diğer bir deyişle aktörlerin davranışları ile eylemlerinin eşgüdümünü sağlamaktadır.

Denetim mekanizmaları, sonuca odaklandığında teknik içerik ön plana çıkmakta ve süreç, niceliksel ölçütlerin uygulanmasına indirgenebilmektedir (Ünlü T.2006, 180). Ancak denetim mekanizmalarından beklenen, yerin özelliklerinin ortaya çıkarılmasını sağlayacak bir işleştir. Hall’a göre bu işleyiş devingen ve karşılıklı etkileşime açık bir kademelenme ve yasal kurallar ile mümkün olmaktadır. Bununla birlikte, tüm aktörlerin katılımının sağlandığı karşılıklı görüşmeler, danışma ve bilgi alışverişi, sürecin işleyişinde etkin olmaktadır. Yer in morfolojisinin, çevresiyle kurduğu ilişkinin ve karakterinin, bu anlamda yerin kendine özgü özelliklerinin ortaya çıkarılmasını ön planda tutan niteliksel tutum **bağlam bağımlı** bir üretim ve denetim anlayışı sunmaktadır (Hall, A. C. 1996).

Fiziksel değişimin önemli göstergelerinden biri olan doku özelliklerinin incelenmesi ise yirminci yüzyılın başına uzanmaktadır. Dokunun analizi, bütünsel olarak mekânsal organizasyon sistemi şeklinde (Lynch, 1960; Wingo, 1969), sokaklar, meydanlar gibi alt bileşenlerine odaklanılarak (Çelik vd., 1994; Moughtin, 2003) veya belirli bir mekânın fiziksel özelliklerinin detaylı olarak incelenmesi şeklinde ele alınabilmektedir (Kaya, H. S., Bölen, F., 2011, 40).

Türkiye planlama sisteminde parsel düzenine bağlı denetimlerde, kentsel yapılı çevrenin üretimi ve kentsel mekândaki değişim, niceliksel ölçütlere göre yönetilmeye çalışılmaktadır. Bu alanlara yönelik yapılanma hükümleri, kentsel yapılı çevrenin morfolojik özelliklerini denetlemeyi amaçlamaktadır. Parsel boyutları, taban alanı katsayısı (TAKS) ile bina yerleşim alanları ve kat alanı katsayısı (KAKS) ile inşaat alanı denetlenmektedir (Ünlü T. 2006, 185, 186).

“Emsal uygulama alanlarına yönelik üretilmiş yapılanma hükümlerinin temelini inşaat alanı oluşturmaktadır. Bu kapsamda, yapı adası ölçeğinde öngörölmüş olan emsal değeri ($E = \text{inşaat alanı oranı} \cdot \text{kat alanı katsayısı}$) yapı adasının alan büyüklüğü ile çarpılarak alandaki toplam inşaat alanı bulunmaktadır. Toplam inşaat alanının nasıl kullanılacağı ise çoğunlukla alana yönelik üretilecek tasarıma bağlı olmaktadır. Dolayısıyla, emsal uygulama alanlarında yapı yüksekliğinin denetlenmediği durumlarda, kentsel yapılı çevrede farklı yapı yükseklikleri oluşabilmekte, bu da kent içinde bütüncül bir kentsel algının ve karakterin oluşmasını engelleyebilmektedir.” (Ünlü T. 2006, 186).

Diğer bir taraftan plan notları ile geliştirilecek koşullar plan uygulama süreçlerinde meslek adamlarına tasarım esnekliği sağlarken yerel yönetimlere yönetsel (administrative) esneklik kazandırabilmektedir. Bu yönüyle, kentsel mekânda değişimin yönetilmesi

sürecinde plan notları özellikle yerel yönetimlere niceliksel üretim ve denetim anlayışı karşısında niteliksel seçenekler sunmaktadır (Ünlü T. 2006, 187).

Alan Çalışması

Konya kenti tarihsel süreç içerisinde Mevlana ve Bedesten bölgesini kapsayan tarihi kent merkezi etrafında büyüyen ve gelişen bir kent olmuştur. Alaaddin Tepesi kentin odak noktası olarak merkezi bir büyüme şemasını yönlendiren faktördür. Kentin kuzey doğu yönünde büyüme ve gelişme göstermesi ışınal büyümeyi ve kent formunu değiştirirse de hala merkezden büyüyen kent olma özelliğini korumaktadır.

Şekil 1. Konya kent bütününde çalışma alanı konumu.

Çalışma alanı olarak belirlenen Konya Numune Hastanesi, Konya ili Selçuklu ilçesinde bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığının 26.08.2010 tarih ve 3991 sayılı kararı gereğince, mülkiyeti Selçuklu Belediyesi ve hazineye ait olan Numune hastanesi Başhekimliği (eski hastane binası) ile fizik tedavi polikliniği (eski hemşire lojmanı) binasının değiştirilmesine karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda koruma altındaki yapıların korunmasına ve hastane binasının yeni yapılar eklenerek yenilenmesine karar verilmiştir. Yapılacak yeni hastane binasının taban alanı, yaklaşma mesafeleri ve h_{max} yükseklik sınırları ise 15.06.2012 tarih ve 380 sayılı kararla düzenlenmiştir. Çıkarılan karar ile yoldan çekme mesafeleri azalarak, TAKS 0.35 e çıkarılmış ve üretilen mimari projenin ilkeleri doğrultusunda imar planı değişikliği yapılmasına imkân verilmiştir. Alanın 2004 yılından itibaren alınan kararlar doğrultusunda değişimi Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Yıllara göre Numune hastanesi alanının değişimi ve alınan kararlar (Konya Büyükşehir Belediyesi arşivi).

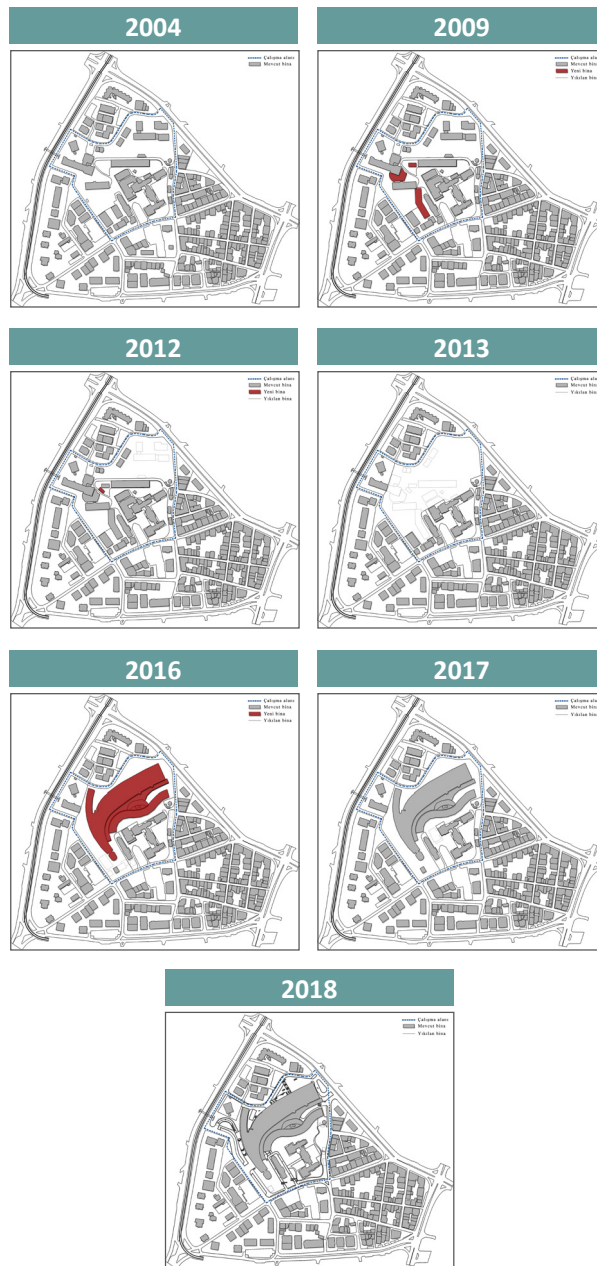
	Çalışma Alanının Değişimi	Alınan Kararlar
2004		
2009		
2012		
2013		
2016		2010 yılı → E=1,80 Hmax=35.50 Çekme mesafeleri=10m
2017		2012 yılı → E=1,80 Hmax=35.50, max TAKS=0,35 Çekme mesafeleri=8m

Mevcut binaların korunması ve yeni projenin inşaatının başlaması ile sadece parsel bazında yapılan değişimin tüm kente olan etkileri görülmeye başlanmıştır. Bu etkiler, silüetlerde, araç ve yaya yollarındaki yoğunluklarda, kent bütünlüğünde, kentsel hafızada ve kent kimliğinde görülmektedir. Yeni hastane binasının kendi niteliklerinin değişmesinin çevreye ve kente olan etkilerini şu başlıklarda incelemek mümkündür.

Bina çevresindeki araç ve yaya aksları, Bina girişleri, Binanın büyüklüğü/gabarisi, Binanın yüksekliği, Binanın formu, Binanın rengi, malzemesi/görünürlüğü. Bu başlıklara göre yapının çevre ile ilişkisinde ortaya çıkan uyumsuzluklar Şekil 3-5 arasında görülmektedir.

Tablo 2. Yıllara göre yıkılan ve yeni yapılan yapıların gösterimi

inşa öncesi

inşa sonrası

Şekil 2. Çalışma alanının inşa öncesi ve sonrası durumu.

Şekil 3. 2017 yılına ait çalışma alanının görselleri.

Şekil 4. Yeni Numune Hastanesi ve çevre ile ilişkisi.

Şekil 5. Yeni Numune Hastanesi ve çevre ile ilişkisi

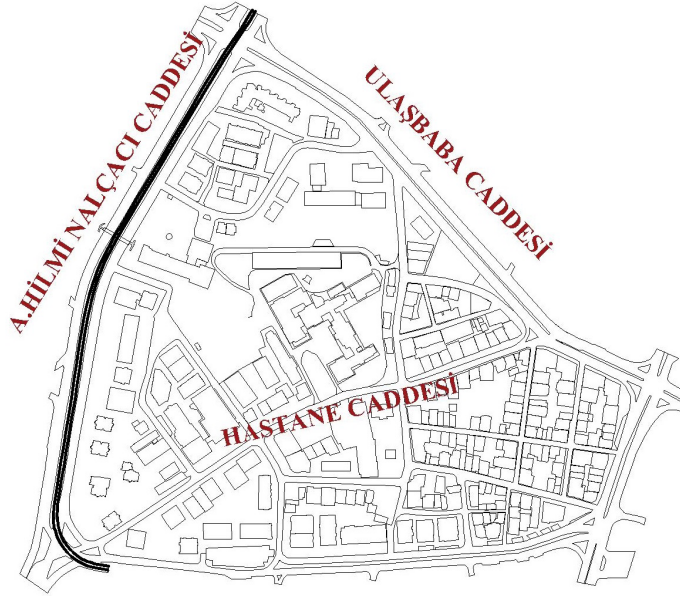

2004 yılından günümüze kadar gelen süreç içerisinde yaşanan değişimi sadece parsel ölçeğinde değerlendirmek doğru bir yaklaşım değildir. Yeni numune hastane binasının yapılan imar tadilatı ile çevreye olan etkileri, 3. boyutta, kent silüetinde ve çevre yapılar ile olan yakınlık ilişkisinde özellikle hastanenin aktif kullanımı ile birlikte daha da görünür olacaktır. Çevredeki yapıların ekonomik değerleri, cephe değerleri, manzara değerleri, araç yollarının kullanım yoğunlukları vb. değerler yeni düzenleme ile değişmiştir. Özellikle trafik düzenlemesi ile yoğunluğu artan hastane yapısının çevreye olan olumsuz etkileri azaltılmaya çalışılmaktadır (Şekil 6).

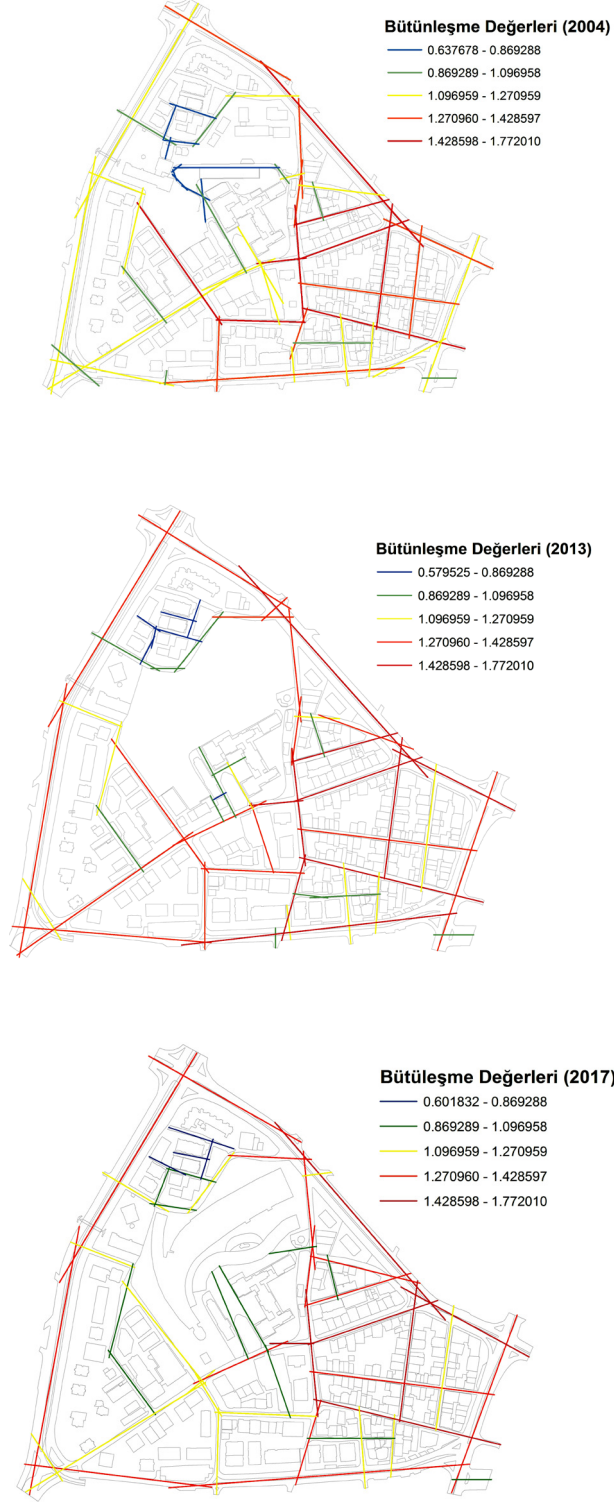
Şekil 6. Numune hastanesi çevre araç yolları ve trafik düzenlemesi

Kentsel ve kamusal bir mekân olan Numune Hastanesi binasının da içerisinde yer aldığı çalışma alanına tarihsel süreç içerisinde sentaktik değerler açısından bakıldığında kentsel bütünleşme değeri açısından değişimlerin olduğu görülmektedir. Bu değişimi gözlemek amacıyla hastane binası yapılmadan önce (2004), eski binanın yıkımından sonra (2013) ve yeni hastane binası yapımından sonra (2017) olmak üzere 3 adet bütünleşme değeri analizi yapılmıştır.

Şekil 7. Numune Hastanesi çevresindeki yüksek yoğunluktaki araç yolları

Şekil 8’de görülen bütünleşme analizleri incelendiğinde, eski hastane binasının fonksiyon ve büyüklük olarak çevreye getirdiği yoğunluğun yanı sıra morfolojik açıdan çevre ile uyumlu ve bütünleşik olduğu, ana ulaşım akslarına bağlanan araç yolu yoğunlukları incelendiğinde Nalçacı Caddesinin 2004 yılı analizlerinde bütünleşme değerinin düşük olduğu görülmektedir. Yıkımın olduğu 2013 yılından itibaren ise Nalçacı Caddesi, Ulaşbaba Caddesi ve Hastane Caddesinin bütünleşme değerlerinin arttığını, 2017 yılında ise en yüksek değere ulaştığını görmekteyiz. Analizler sonucunda, eski hastane binasının her ne kadar ulaşım açısından bütünleşme değeri düşük olsa da, morfolojik açıdan yapının çevre ile uyumlu ve bütünleşik olduğu görülürken; yeni hastane binasının ulaşım açısından bütünleşme değeri eskiye kıyasla daha yüksek iken, morfolojik açıdan mevcut doku ile ilişki kuramadığı tespit edilmiştir.

Şekil 8. 2004, 2013 ve 2017 yıllarına ait bütünleşme değerleri analizleri

Şekil 9'da yer alan yeni Numune Hastanesinin çevresiyle kurduğu ilişkiye dair fotoğraflarda da görülmektedir ki; yapı yakınındaki yapılarla biçimsel, dokusal, işlevsel veya tarihsel herhangi bir ilişki kuramamaktadır. Araç sirkülasyonu artmakta ve kısa süreli yol üstü otopark alanı yeterince çözölememektedir.

Şekil 9. Yeni Numune Hastanesi binası ve çevresiyle olan ilişkisi

Sonuç

Tarihsel süreç içerisinde kentin merkezinde yer alan Numune Hastanesinin değişim ve yenileme sürecini incelediğimizde, süreci 3 ana kırılma hattı ile değerlendirebileceğimiz görülmüştür. Yıkım öncesi eski hastane binası (2004-2012), yıkım ve yenileme (2012-2013) ve yeni Numune Hastanesi kullanımı (2013-....).

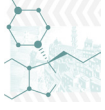
Sürece ve alanın düzenlenmesine, kentsel yenilenme ve morfolojik değişim açısından bakıldığında, tarihsel bütünlük ve süreklilik açısından izlerin silindiği, kentsel hafızada yer eden parsel çeper akslarının büyük ölçüde korunmasına rağmen yapı yoğunluğu, zeminde kapladığı inşaat alanı ve yüksekliği açısından sürekliliği sağlamadığı görülmektedir. Bu bağlamda kentin kendini yenileme sürecinde yapılan bu projelendirme durumunu adaptasyon yerine başkalaşım olarak değerlendirmek ve çevreyle uyumu açısından yetersiz olduğunu belirtmek doğru olacaktır.

Özellikle, bu tip düzenlemelerde, planlama sistemi içinde emsal uygulamasının ve plan notlarının sunmuş olduğu esneklik ve takdir hakkı (discretion) kullanımının niteliksel bir anlayış oluşturmak amacıyla kullanılmadığı, bu olanakların niceliksel anlayış çerçevesinde kaldığı görülmektedir. Bireyselleşmiş niceliksel denetim ve üretim anlayışı sonucunda gerçekleşen yapılaşma, alanda oluşan kentsel bağlamın ve morfolojik sürekliliğin bozulmasına neden olabilmekte, çevresinden tümüyle farklı bir morfolojik dönemin işaretlerini verebilmektedir. Bu yönüyle, bireysel parsellerde, kentsel bağlamın bozulmasına neden olan yapılaşma, çevresindeki diğer oluşumlar için devindirici güç haline gelebilmektedir.

Nitelikli kentsel değişim ve dönüşüm projelerinde benimsenmesi gereken stratejiler şöyle özetlenebilir: çevrenin sahip olduğu değerler ile birlikte korunup geliştirilerek günümüz ve gelecek kullanımlarına uygun mekânlar sunmasını sağlayacak, çevrenin fiziksel kalitesi ile birlikte insanların yaşam kalitelerini yükseltecek mimari ve kentsel tasarım projeleri geliştirilmelidir. Bu projeler çevrenin kent bütünündeki yerini ve önemini fiziksel ve sosyokültürel boyutta ortaya koyarak kentin diğer geleneksel alanları için örnek niteliğinde olmalıdır. Parsel ölçeğinde yapılan bir düzenleme bile bütün sistemin işleyişini etkilemekte iken, önceki halinden tamamen bağımsız, yapı inşaat alanına, gabariye, emsale ve taksa uygun olmayan, sürekliliği sağlayamayan palimpsest yapıların kentte büyük etkiler yaratabileceği ve bu etkilerin yeni dönüşüm ve değişimleri tetikleyebileceği unutulmamalıdır.

Kaynaklar

- Hall, A. C. (1996). *Design Control: Towards a new approach*. Oxford, Butterworth Architecture.
- Kaya, H. S., Bölen, F. (2011). Kentsel Dokudaki Değişimin Fraktal Geometri Yöntemiyle İncelenmesi. *İTÜ Dergisi/A Mimarlık*, 10: 1, 39-50.
- Kaypak Ş. (2010). Kentsel Dönüşüm Faaliyetlerine Etik ve Sosyal Sorumluluk Temelli Bir Yaklaşım. *Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 3 (2), 84-105.
- Keleş, R. (1996). *Kentleşme Politikası*. İmge Yayınları, Ankara.
- Köseoğlu, B. (2009). *1950-1970 Yılları Arasında Yapılan Müstakil Konut Alanlarında Değişim: Konya Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Moudon, A. V. (1997). Urban Morphology as an Emerging Interdisciplinary Field. *Urban Morphology*, 1, 3-10.

“DeğişKent” Değişen Kent, Mekân ve Biçim
Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu
ISBN: 978-605-80820-1-4

Neccar Ali H. (2009). *Kentsel Dönüşüm Üzerine (1): Kavramsal Giriş*. http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=8377.

Ünlü T. (2006). Mersin’de Değişen Kentsel Mekân: Çamlıbel’de Morfolojik Değişim. *Megaron*, 1 (4).